

Szabad Fórum

A MAGYAR NEMZET SZABÓ ZOLTÁN-NEKROLÓGJA *Nyílt levél a „Magyar Nemzet” olvasóihoz*

„Temetni azt tudunk! – hajtogatták egymásnak régi magyarok, ha összekerültek négyen-öten, emitt vagy amott. De tudunk-e csakugyan?” – kérdezte Szabó Zoltán, Bibó István halálakor. Most, hogy előttünk fekszik a *Magyar Nemzet* augusztus 29-i számából kiterítve Szabó Zoltán nekrológja, s nem azokat a szavakat olvassuk, melyek méltók a munkásságát megillető tiszteletre, sőt még életrajzának tényhű ismertetését sem találjuk a gyászírásban, azt kell felelnünk kérdésére: nem, már temetni sem tudunk.

A tardi helyzet és a *Cifra nyomorúság* című könyvei, amelyekről a nekrológ megemlékezik, a magyar kultúrához tartoznak csakugyan, ám a *Magyar Nemzetet* más emlékező kötelezettség fűzi Szabó Zoltánhoz. Több, annál is több, hogy műveinek főszerkesztéséből kimaradt *Összeomlás* című könyvét Franciaország megszállásáról a *Magyar Nemzet* tudósítójaként írta, heti folytatásokban. Történelemhamisítás elhallgatni, hogy a *Magyar Nemzet* vezető publicistája volt.

1939. április 9. és 1944. február 27. között 198 cikket írt a *Magyar Nemzet*be. *Szellemi Honvédelem* címmel jegyzett rovata nemcsak a magyar irodalom legnemesebb védjével, a Nyugattal hitelesítette a lap politikai erkölcsét, de politikai programmá is emelte a főszerkesztővel, Pethő Sándorral karöltve, olyan munkatársakkal közös vállalkozásban, mint Szekfű Gyula, Parragi György, Wesselényi Miklós, Frey András, Katona Jenő, Kunszery Gyula, és így sorolhatnánk tovább azoknak a publicistáknak nevét, akikkel együtt tartotta fenn az ellenállás és a függetlenség lélekerősítő gondolatát egészen az újság beiltásáig, az ország náci-

lerohanásáig. Ezzel a hagyománnyal büszkén azonosította magát a lap még 1978-ban, augusztus 25. és szeptember 12. között *Fejezetek a Magyar Nemzet történetéből* című cikksorozatában. A mostani nekrológban már meg sem említi, hogy a 81. lapszámtól kezdődően Szabó Zoltán rendületlenül „lelki mozgósításra” szólított fel; a szellemi honvédelem „tervét és módszereit” kifejtő publicisztikájával párhuzamosan szerkesztette a *Szellemi Honvédelem Naptárát* is, amelyben Zrinyitől Babitsig hadrendbe állította a teljes magyar szellemi kultúrát; a földosztással fölszabadított parasztságtól és a nemzeti függetlenség eszméjével áthatott értelmiségtől várta a Népfront antifasiszta összefogásából születő magyar demokráciát, mintegy folytatását és betetőzését annak a politikai reform-mozgalomnak, amelyet Kossuth, Széchenyi, Eötvös és Deák indítottak útjára. A szerkesztők tudják mit tesznek, de vajon az olvasók tudják-e, hogy mit tesznek velük a szerkesztők? Tudják-e vajon, hogy milyen folyamatosságot szakított el a szerkesztőség Szabó Zoltán és a régi Magyar Nemzet összetartozásának elhallgatásával? A nekrológ stílusából legföljebb arra következtethet az olvasó, milyen más folyamatosság összetákolása kedvéért törölték ki Szabó Zoltán nevét a Magyar Nemzet történetéből.

Nem igaz a nekrológnak az az állítása, hogy Szabó Zoltán „1948-ban elhagyta Magyarországot”. 1947. október 1-től 1949. június 24-ig a Magyar Köztársaság Párizsba akkreditált kultúrattaséja volt. Erről a tisztéről leköszönt – ugyanakkor, ugyanúgy és ugyanazért, mint a követ, Károlyi Mihály. A koncepciók perek miatt. Ilyenformán fordítva sem igaz, amit a nekrológ ügyészi retorikája sugall, azaz, hogy a „későbbiekben szembehelyezkedett a magyar népi demokráciával és 1948-ban elhagyta Magyarországot.”

A magyar népi demokrácia hagyhatta csak el Szabó Zoltánt, mivel a *Szellemi Honvédelem*-mel fölsegített „másik Magyarországgal”, azzal a „jobbik Magyarországgal”, amely az ő – Babitsot a Magyar Nemzet nevében elbúcsúztató – saját szavai szerint „a földön mindig kevesek lelkében élt, ma különösen kevesek lelkében ég”, Szabó Zoltán megkülönböztette már magát a koncepciók perek Magyarországtól. A mai Magyar Nemzet megkísérrelheti helyreállítani a folyamatosságot azzal a Magyarországgal, amely Szabó Zoltánt pörbe fogta 1936-ban. Olyanformán épp, hogy

eszközöket emel át amannak a sajtópropagandának a nyelvezetéből, amely idegen ügynöknek és hazaárulónak bélyegezte a nemzet szószólóit – miként a nekrológ azért süti Szabó Zoltánra a bélyeget: „a Szabad Európa Rádiónál is dolgozott”, hogy e stigmával elfedje, miért nem közli Szabó Zoltán egyetlen felszabadulás utáni tisztét és megbízatását sem (a MADISZ elnöke, a *Magyar Közlöny*, a *Valóság*, a *Képes Világ* szerkesztője volt egyebek mellett) – ám a kontinuitásra tett kísérlettel a „másik Magyarország”, a *szellemi* haza különállásának is újabb nyomatékot ad.

Addig azonban, míg e két Magyarországot nem sikerül újraegyesíteni a nemzeti kultúra értékeit fölszabadító mozgalommal, a magyar irodalom legnagyobbjainak nekrológját jobb, ha a *Times*-ben keresi az olvasó (1984. augusztus 24.). Az angol lap nem késik ugyan tíz napot a halál lesújtó hírének közlésével, viszont nem is ajándékoz utólagosan tíz év franciaországi „visszavonultságot” annak, aki a magyar kultúra szolgálatától soha nem vonult vissza, legföljebb Angliából Franciaországba költözött, de azt is csak négy évvel ezelőtt. És arról sem feledkeznek meg, hogy Szabó Zoltán a *Magyar Nemzet* munkatársa volt.

* * *

Lehorgasztott fővel kivártuk a harminc gyásznapot, mely minden halottat megillet, mielőtt a túlélők vitába bocsájtkoznak róla különböző értékeik nevében, de a gyászunkat szégyennel vegyítő idő elmúltával most fölemeljük szavunkat, s e nyílt levél közzétételével helyreigazítást követelünk.

Budapest, 1984. szeptember 19.

BENDA Kálmán történész, CSOÓRI Sándor író, DONÁTH Ferenc közgazdász, FERENCZY Béniné, KENEDI János kritikus, MÉSZÖLY Miklós író, PERJÉS Géza történész, VARGA Domokos író, VÁSÁRHELYI Miklós sajtótörténész.

Megjelent a budapesti *Beszélő* (negyedévenként megjelenő szamizdat-folyóirat) 11. számában.